

Raceala de Marin Sorescu

Incadrarea intr-un(o) curent/ perioada/ epoca literar(a)

Literatura dramatica a ultimelor patru decenii refuza canoanele si conventiile, preferand amalgamarea speciilor si a procedeelor literare si mergand pe linia teatrului inovator, parabolic, simbolic, alegoric s.a.m.d. Detasarea de tiparele traditionale se face prin sustinerea unor tipuri hibride de teatru care alatura comicul de tragic, parodiaza dramaturgia anterioara si amesteca stilurile.

O tipologie este greu de stabilit pentru ca se discuta in acelasi timp despre teatru existentialist, parabolic la Marin Sorescu (Iona, Paracliserul, Matca) sau la Horia Lovinescu (Jocul vietii si-al mortii in desertul de cenusă), teatru suprarealist la Gellu Naum (Insula), farsa tragica la Theodor Mazilu (Sarbatoarea princiara), teatru istoric (Horia Lovinescu -Petru Rares sau Loctiitorul, Marin Sorescu - Raceala, A treia teapa) sau teatru postmodern (Matei Visniec - Trei nopti cu Madox, Ultimul Godot, Caii la fereastră), acesta din urma suprapunandu-se, partial, teatrului absurd (Eugen Ionescu -"Scaunele, Cantareata cheala/ Englezeste fara profesor, Rinocerii etc). Temele predilecte ale teatrului contemporan sunt: vidul sufletesc, lipsa unei identitati clare, stereotipiile, imposibilitatea comunicarii. Multe dintre acestea se regasesc in piesele din trilogia Setea muntelui de sare de Marin Sorescu, drame ale cautarii spirituale si parabole pe tema destinului uman. Prin piesele de inspiratie istorica - Raceala si A treia teapa - M. Sorescu modifica perceptia asupra istoriei, abordand-o filozofic si ironic, intr-o meditatie asupra problemelor fundamentale ale istoriei, ale vietii si ale mortii.

Piesa Raceala a aparut initial in 1976, in revista Teatru si s-a jucat in 1977 pe scena teatrului Lucia Sturza Bulandra din Bucuresti, fiind retiparita (cu modificari consistente) in 1980 in volumul Teatru. M. Sorescu a fost - se stie - pasionat de istorie si pentru fiecare piesa s-a documentat intens, chiar daca teatrul sau nu este unul istoric propriu-zis. Exprimandu-si opinia asupra preferintei sale pentru acest tip de dramaturgie, M. Sorescu aminteste ca "daca istoria isi are teatrul sau, care uneori o intelege, alte ori ba, si teatrul isi are istoria sa, ce trebuie sa se termine cu punct. (...) Teatrul numit istoric s-a construit de prea multe ori ca o drama a neputintei subiective, o dramulita de ins, intr-o tragedie mare, obiectiva.

De aceea n-am apelat la ceremonialul cunoscut, la retorismul si marea reconstruire. (...) Am dat drumul in piesa vorbelor contemporane pentru ca limbajul de epoca, las' ca nici nu-l cunoastem bine, s-ar fi substituit uneori eroilor, si-am fi avut in fata vorbe iar nu fapte, ne-ar fi incurcat. (...) in teatrul istoric lupta cea mai crancena o da imaginatia. Nu trebuie trasa de maneca, sa ia inaltime si nici infranata, ci condusa atent, de pe colina, intaratata, starnita, pusa sa repete atacul si numai spre sfarsit ajutata... sa piarda vitejește in fata faptului real. Triumfa adevarul. Dar triumful lui n-ar insemna nimic daca ar repeta stereotip cronografele, de cele mai multe ori sarace-lipite. Nu ne suprapunem tratatului de istorie, ci pornim de la ei, ca scriitori. Trebuie sa insuflam umbrelor sfinte viata si pomelnicele de pe pereti forfota praznicului de hram." (Marin Sorescu, Istoria la fata

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

locului, in "Raceala", Buc, Ed. Creuzet, 1994, pp. 111-113) Titlu. Tema. Elemente de constructie si compozitie. Raceala este o tragedie istorica inspirata din lupta romanilor pentru independenta in vremea lui Vlad Tepes (evoca un eveniment din 1462, cand Mahomed al II-lea, cuceritorul Bizantului, conduce o expeditie pentru cucerirea Tarii Romanesti).

Desi tema o constituie istoria, viziunea asupra ei este una moderna, problematizanta, cautand intr-un fapt particular al istoriei idei generale valabile asupra existentei, omului si istoriei.

Titlul are dubla semnificatie:

in cheie comica sugereaza faptul ca invazia turceasca este o simpla raceala, asemanatoare cu o schimbare de clima si, deci, trecatoare, iar in cheie tragica trimite la moartea eroica a lui Toma, capitan in oastea lui Tepes (si substitutul, simbolul domnului in piesa), pentru care cumplitele rani din razboi nu constituie decat o banala raceala.

Piesa este alcatuita din 4 acte si 22 de tablouri organizate antitetic prin prezentarea alternativa a celor doua lumi - cea a navalitorilor si cea a romanilor. Trasaturi specifice

La Marin Sorescu trecutul pare a folosi doar ca pretext pentru interpretarea prezentului si de aceea ironia lui este adesea una amara, frizand absurdul. Astfel, la curtea otomana se tes intrigi similare celor din Vaiahia (Radu cel Frumos, fratele lui Vlad Tepes solicita ajutorul Portiei pentru a-si detronea fratele), pentru a obtine o audienta la sultan, comandantii trebuie sa dea bacsis (desi nici acesta nu-i ajuta uneori), sultanul insusi este caricaturizat - dorindu-se om al Renasterii, ele are interese culturale si filozofice, compunand ode si fiind "varat pana peste cap in problemele abecedarului turc", intrucat vrea ca "toti fiii seicilor, califilor, beilor sa invete de acum incolo carte, in spiritul culturii musulmane, sa nu mai fim la remorca culturii grecesti, care a nenorocit lumea".

Anacronismele ("remorca culturii") consoneaza cu absurdul istoriei, constatata, de pilda, in atitudinea paradoxala pe care o afiseaza Mahomed - el investeste in aceasta expeditie, desi este constient ca nu-i va aduce nici un castig, pentru ca tara pe care doreste sa o cucereasca este secatuita de resurse. In acelasi timp, laudandu-se cu virtutile sale poetice, se teme ca acestea nu pot fi egalate de calitatile slabe de strateg militar si chiar joaca o comedie a umilintei in fata lui Radu cel Frumos: "Ma simt mic in prezenta dumitale. Ce sunt eu? Un gandac, un fluture invartindu-se in jurul unei raze... (Pe alt ton) Simt un avant spre umilinta. Nu stiu, poate unde esti tu crestin si mi-ai insuflat spiritul si forta creatoare a umilintei crestine... Ce-ar fi daca m-as crestina cu imparatie cu tot?" Absurdul este concurat de comic si grotesc:

impresionanta este imaginea Curtii Bizantine simbolizata de grupul de actori inchisi intr-o cusca purtata peste tot de Mahomed, care asista in fiecare seara la reprezentatia cuceririi Bizantului, un perpetuu spectacol grotesc menit a satisface megalomania si cruzimea sultanului. Modalitatea artistica utilizata este cea de teatru in teatru (procedeu din teatrul renascentist), care urmareste efectul de demitizarea a istoriei, subliniind relativitatea evenimentelor (aceeasi cadere o va cunoaste si Imperiul Otoman).

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Primul act al piesei surprinde atmosfera de la curtea lui Mahomed care a initiat o expeditie in Tara Romaneasca pentru a-l instala pe tron pe Radu cel Frumos (care ii promite supunere totala). In actul al II-lea devine mai clar conflictul dintre Mahomed si Vlad Tepes (absent din piesa), actiunea accelerandu-se in al III-lea act, cand armatele otomane trec Dunarea. Ultimul act face referire la lupta dintre cele doua tabere si piesa se incheie cu intoarcerea acasa a lui Toma, ranit in lupta - "De fiecare data te-alegi cu o rana. Esti insemnat ca un raboj, incrustat ca un toiag." remarca Doamna Stanca, sotia lui -care, bolnav de o "raceala" moare senin ca si-a indeplinit datoria.

Sunt puse fata in fata doua conceptii, doua atitudini: una, reprezentata de Mahomed si oastea sa, si alta, reprezentata de Tepes si brava sa armata (a se retine, totusi, ca Marin Sorescu nu tintea efecte patriotice in aceasta piesa). Navalirea otomana este stavilita o perioada de zidul din "te miri ce ierburi, piepturi si credinte nestramutate" ale romanilor, dispusi la sacrificii pentru a-si apara tara. Daca in tabara lui Mahomed domneste teroarea, dezordinea, frivolitatea, lumea romanilor sta sub semnul traditiilor, al ritualurilor de viata si al credintei. Femeile isi asteapta barbatii cu mancare calda si au grija de sat in lipsa lor, in vreme ce sotii dau dovada demnitatii si curajului in lupta, unde capata o boala "istorico-ereditara" (metafora ii apartine lui Sorescu) in urma careia mor simplu si impacati.

-Caracterizarea personajelor"/b>

Desi in scena se misca nu mai putin de 34 de personaje - unele simbolice, altele mai bine individualizate -, cele doua forte care se infrunta sunt reprezentate de Mahomed si Vlad Tepes.

Dominand ca un simbol - absent fizic din piesa, dar prezent prin ostentatii si familiile acestora, Vlad Tepes este vazut ca o imagine a adevarului. Marin Sorescu nu intervine in miturile despre domnitor, insa problematizeaza situatia, justificand discutata cruzime prin necesitatea stoparii nedreptatilor, asa cum rezulta din replica lui Papuc: "Numai dand exemple tragice putem intr-un timp ca asta, stavili hotia, lasitatea, vorba lunga, curvia, minciuna, tradarea...". Numele domnului este pomenit in ambele tabere cu teroare sau cu mandrie, cu uimire ("cum de nu-l putem infrange? De ce nu-l paraseste poporul, sa vina spre noi cu bratele deschise?" se intreaba consternat sultanul care initiase un proiect de Corupere a boierimii) sau cu speranta: "Nu-l biruie ei pe Voda. A, sta stie cum sa se bata. Fuge, se-ntoarce, se face ca se lasa... si numai ce odata da iama cu oaste iesita ca din pamant..." (doamna Stanca).

La polul opus este Mahomed, descris intr-o imagine in care se imbina caricatura, tirania, grotescul, megalomania. El mutileaza sau ucide dupa bunul plac (Pasa din Vidin este mutilat pentru ca nu-i apreciaza suficient odele, desi insusi sultanul ii stimulase acestuia spiritul critic; langa pernele pe care se odihnesta sta vesnic un cos unde aterizeaza capetele celor ucisi din capriciu), ii accepta in jur doar pe lingusitori, are pretentia de conducator omnipotent. Este arogant, viclean, crud, sceptic, dar, in acelasi timp, ridicol si nesigur, avand nevoie de o confirmare a renumelui de Cuceritor pe care o obtine prin iluzia spectacolului Curtii Bizantine.

-Stil. Limbaj. Modalitati artistice."/b>

Tehnica lumii pe dos in care istoria este demitizata, re interpretata artistic, este dublata de limbajul actual si de tonul familiar.

Raceala are la baza o constructie antitetica (doi domnitori, doua viziuni, doua lumi) in care tragicul si comicul absurd ce descriu haosul si contradictiile Imperiului Otoman si ale Curtii Bizantine concureaza pentru a oferi o noua identitate imaginii traditionale asupra istoriei.

Limbajul combina metafora (moartea este o "raceala", sultanul se crede "favoritul muzelor") cu deraierile de la logica ("de mult voiam sa te-ntreb: cum e ala un pod de vase? (Ezitand) De strachini?"; "Cat o fi omul de invatat, cand e pus in fata cu mizeria umana... se duce caracterul, zboara maximele si teoriile") ori cu amuzantele calambururi ("Alt ostas: Decimarea e un cuvânt de origine latina/ Un ostas: Ma faci sa rad... Nu vine de la Â«de ce, maÂ»?"; "Papuc: Ei, fratilor, pe unde scoatem camasa?/ Un ostas: Pe cap.").

Vorbirea aluziva ("Razboiul (catre Izabela, rastit): Daca faci circ, da-ne si paine."), formula de teatru in teatru, intertextualitatea (coroana de paie de pe capul imparatului bizantin trimite la piesa Regele Lear de W. Shakespeare). precum si optica schimbata asupra istoriei asigura modernitatea piesei.